

GRAFTON ELLIOT SMITH: DĚJINY ČLOVĚKA

Denisa STRÍŽOVÁ
studentka, Katedra antropologie ZČU

Grafton Elliot Smith (1871 - 1937)

Medailonek autora

G. E. Smith se narodil v australském městě Grafton (Nový Jižní Wales). V sedmnácti letech odešel na nově založenou univerzitu v Sydney, kde studoval medicínu. Po ukončení studia se zaměřil na srovnávací anatomii mozku savců. Už ve třiceti letech byl uznávanou kapacitou v tomto oboru, byl považován za předního odborníka na evoluci centrálního mozkového systému primátů. Od roku 1896 žil v Anglii. V roce 1900 se stal profesorem na lékařské škole v Káhiře. Během pobytu v Káhiře se účastnil archeologických výzkumu jako fyzický antropolog. Spolu s Wood Jonesem studoval vykopané kostry, všímal si nejen jejich stavby a proporcí, ale i stop nemocí a poranění. Roku 1907 byl jmenován členem Královské společnosti. O dva roky později byl jmenován profesorem anatomie na univerzitě v Manchesteru, kde založil středisko paleoantropologie. Zde vybudoval svou teorii o tom, že kultura lidstva je jednotná. Mezi jeho studenty patřili například Raymond Dart a Davidson Black.

G.E.Smith je pokládán za zakladatele britské heliolitické školy (heliolitickou školu vymezil jako komplex vzájemně propojených materiálních i duchovních prvků, jejichž nahromadění bylo výsledkem nahodilého historického vývoje, k němuž došlo ve starém Egyptě. G.E.Smith zastával názor, že kultura měla centrum vzniku v Egyptě, ze kterého se šířila dál.).

V Manchesteru se seznámil s Williamem Jamesem Perrym pod jehož vlivem ještě více studoval otázky vzniku magie, náboženství a stěhování populací. W.J.Perrymu věnoval i svou knihu "Dějiny člověka". Celkem sepsal 400 knih, např. "Hledání předků člověka", "Šíření kultury", "Vývoj člověka" nebo "Staří Egyptané a původ civilizace".

"Dějiny člověka"

V knize G.E.Smithe je ze současného hlediska zajímavá z hlediska projevů vědeckého antropologického myšlení myšlení přelomu 19./20. století.

G.E.Smith si kladl za cíl upozornit na to, že člověk je svou povahou mírumilovný, má přirozenou dobrou vůli. Ale hlavně chtěl objasnit způsob vzniku a šíření kultury. V první kapitole pojednává o člověku obecně, zaměřuje se společné znaky všech lidí. Jedním ze společných lidských znaků je podléhání vlivům okolí, ale člověk si vlivy "upravuje", chování je ovládáno jeho vlastní osobní zkušeností a nahromaděným věděním a tradicemi společnosti, ve které žije. Musí se učit ze své osobní zkušenosti, kterou získává pozorováním a jednáním. Sociální chování určité společnosti je závislé na reakcích velkého počtu individuí a

nahodilých okolnostech, kterým každé individuum přiděluje odlišný význam. Každá lidská bytost podléhá konvencím své společnosti, které omezují jeho svobodu a myšlení tím, že mu vnucují stereotypní ideje a zvyky, ovlivňují jeho chování i jeho postoj vůči světu. A pokud neznáme historii určitého sociálního zřízení, nemůžeme si vyložit ani jednání osob v něm žijících.

V každém okamžiku života jsme zaměstnáni svými myšlenkami a city, které ovlivňují naše chování a postoj vůči jiným lidem. Co je také všem lidem společné, je sdílená záhada života - lidé si chtějí zachovat svůj život a přemýšlejí o tom, jak to udělat. Používají různé amulety, panenky pro štěstí, provádějí různé úkony, praktiky na odvrácení nebezpečí (uhranutí, nemoc) nebo na přivolání štěstí, lásky, dobré úrody... Jejich hlavním cílem je zajištění nesmrtelnosti. Snaha dosáhnout tohoto cíle je odpovědná za vznik civilizace. Náboženské obřady a mytologie primitivních národů mají zabezpečit, uchovat život a vyjádřit historii stvoření. Dramatické znázornění při obřadech je rituálním prostředkem k zajištění toho, co lidé očekávají.

Základním činitelem při utváření lidského myšlení a jednání je difúze kultury v čase a prostoru - princip kontinuity a geografické souvislosti kultury. ==>Všechny epochy jsou spolu spjaty sledem příčin a následků, které spojují stav světa se všemi stavy, které mu předcházely. Žádný prvek kultury se nikdy nerozšiřuje beze změny. Kulturní pronikání se děje neustále, ale každé individuum vybírá a přetváří přijímanou kulturu dříve než ji asimiluje a zformuje podle svých vlastních představ. Řeč a písmo jsou prostředkem k zajištění trvalého vlastnictví a předávání kultury, myšlenek. Získání řeči znamená nejen účast na symbolismu společnosti, ale i splnutí s proudem kontinuity. Řeč poskytuje hotové jazykové, zvykové i myšlenkové konvence. Většina lidstva proto ztrácí schopnost pozorovat a vykládat skutečnost jiným způsobem, než konvenčním

Člověk se od jiných živočichů liší samozřejmě fyzicky - stavbou těla, funkcí mozku, i rozsahem svého intelektu. Tyto intelektuální stránky zkušenosti jsou spjaty se stránkami emocionálními a afektivními.

V dalších kapitolách je rozebírána historie primitivních lidí, jejich vzájemné styky a průmysl. Dnes již víme, že fosilní zbytky nalezené v Piltdownu (Anglie) právníkem Charlesem Dawsonem jsou podvrh (Pochybnosti o pravosti fosilií byly potvrzeny roku 1950 fluórovým testem), ale G.E.Smith je zařazoval do evolučního vývoje člověka.

Dále se podrobně zabývá používáním pazourků, které byly po mnoho staletí považovány za "hromové kaménky" a pověřivý lidé je schovávali jako předměty, jež mají posvátné a ochranné účinky. Již koncem 16.století se Michael Mercati domníval, že se jedná o nástroje vyrobené lidmi. Okolo roku 1847 Francouz Boucher de Perthes vyslovil stejnou domněnku. Až roku 1869 po dlouhých přích o jejich původu byly chronologicky uspořádány Gabrielem de Mortillet. Pére Lafiteau si všiml, že zvyky domorodých národů, které dělají takové nástroje se podobají zvykům raných obyvatel Evropy.

G.E.Smith "třídí" lidi na 6 základních plemen (1. vážný pokus o klasifikaci plemen prováděl roku 1811 Blumenbach).

1)Mediterraní:

žije hlavně kolem Středoziemního moře a na západě. Šíří se i podél nilského údolí, do Somálska, Arábie, Indie a část je i v populaci Polynésie. Tito nejdouholebější lidé jsou vynálezci naší civilizace.

2) Nordické:

plemeno vzniklo ve východní Evropě na západ od Uralu. Najdeme ho na severu Evropy a v největší čistotě se nachází ve Skandinávii, hlavní prvek obyvatel Britských ostrovů (...) Od jedné skupiny těchto lidí přišla pravděpodobně indoevropská řeč. Za nejprimitivnější formu tohoto jazyka považují filologové v této době litevštinu.

3) Alpinské:

střed a západní oblast Asie, pláň ruska a Sibiře, horské kraje - Švýcarsko, Bavorsko, Savojsko...

4) Mongolské:

východní Asie, Malajské souostroví, ale patří k nim i indiáni, kteří nesou i alpinské znaky. Americké kmeny se G.E. Smithovi jeví také bez kultury.

5) Negerské:

celá Afrika na jih od Sahary, Nová Guinea, Melanesie. Kromě charakteristických vnějších znaků o tomto plemenu G.E. Smith tvrdí, že má průměrnou velikost mozku, obličejové svaly jsou méně schopné vyjadřovat odstíny emocí (ostatní plemena to dovedou lépe). Zdá se mu, že Pygmejové i trpaslíci indonéští a papuáňští jsou bez kultury.

6) Australské:

v největším počtu a čistotě v Austrálii, hlavně v Queenslandu, jihu Indie, na Ceylonu a Borneu.

G.E. Smith určuje kolébkou lidstva mezi Himaláje a střed Afriky. Nejvíce se však přiklání, jak bylo napsáno, k Egyptu. V této původní oblasti žili mediteránnci. Plemena se mezi sebou mísila a předávala prvky kultury. Kterýkoli člen kteréhokoli plemene může přijmout kulturu od jiného plemene a jeho tělesné vlastnosti zůstaly stejné.

Všichni tito primitivní lidé prošli ,podle G.E. Smithe, "zlatým věkem", o kterém psali už staří Řekové. Byl to věk, kdy se lidé milovali, pomáhali si, byli poctiví, počestní. Neznali válku, vládu, nebo jiné kořistnické konflikty. Na počátku 16. století se zájem o tuto etapu vývoje ještě více prohloubil díky objevům nových území a dosud neznámých etnik. Vznikl mýtus "ušlechtilého divocha", divocha, který žije v jakémsi "zlatém věku". Zatímco důsledkem civilizace je nespravedlnost, brutalita, válčení a krutost, tak podle G.E. Smithe je slušné chování normální stav, ale každý tvor může být k zlomyslnosti vycvičen. Pojetí primitivního člověka G.E. Smithe vychází z definice W.J. Perryho, který za primitivní obyvatele označuje "sběrače potravy". Vychází z toho, že zavedení zemědělství znamená počátek civilizace. Sběrači nemají zemědělství, nemají domácí zvířata (kromě psů), nestaví si stálé domy, neznají hrnčířství ani zpracování kovů. Nemají společenské třídy ani jiné sociální instituce.

Dále vysvětluje principy vzniku civilizace. Píše o nejstarších civilizacích - v údolí řeky Nil, v Mezopotámii..., jejichž základem byla lidská spolupráce v zemědělství - zavlažování, práce na polích, stavba hrází. Pokračování knihy podává obecné informace (vesměs se shodujících se současnými poznatky) o nejstarších civilizacích.